

Status over den danske myrefauna og forslag til danske navne

Mogens Gissel Nielsen

Nielsen, M.G.: A check list of Danish ants and proposed common names. Ent. Meddr 79: 13-18. Copenhagen, Denmark 2011. ISSN 0013-8815.

The ant fauna in Denmark has been investigated mainly by amateurs. Fauna of Denmark (Larsson, 1943) list 34 naturally occurring species and Collingwood (1979) have 47 species in his list. The present status includes 53 naturally occurring species; nine species are established indoors in houses, greenhouse and Zoo's. Furthermore, eight species are found sporadically, but they have not established colonies.

Two species, *Formica lusatica* Seifert, 1997 and *Formica gagatooides* Ruzsky, 1904, are removed from the list, since they were misidentifications of *Formica fusca* Linnaeus, 1758 and *Formica rufibarbis* Fabricius, 1793, respectively.

The check list also contains common and some proposed common names for the most characteristic Danish ants together with the official Swedish and proposed Norwegian names.

Mogens Gissel Nielsen; Biologisk Institut, Aarhus Universitet, DK 8000 Aarhus C, Danmark, biomgn@biology.au.dk.

Den danske myrefauna har gennem tiderne været genstand for mange undersøgelser, og specielt Charles Bisgaard har siden sidst i 1930'erne og de følgende ca. 60 år bidraget betydeligt til kendskabet til den danske myrefauna. Larsson (1943) giver i Danmarks Fauna en meget bred biologisk beskrivelse af de 34 kendte fritlevende arter her i landet, samt en fornem beskrivelse af de forskellige arter, som vi kunne forvente at finde. Collingwood (1979) beskriver i sin bog om myrefaunaen i Fennoscandia og Danmark 47 arter her fra landet, og her har Chr. Skøtt bidraget væsentligt med specielt indsamlinger fra Jylland.

I denne status over den danske myrefauna er der indsamlet informationer fra samlingerne af danske myrer på Zoologisk museum, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet (2009), og databaserne DanBif (Danish Biodiversity Information Facility; 2009), GBIF (Global Biodiversity Information Facility; 2009) og Fugle og Natur (Larsen 2009) samt fra Skadedyrlaboratoriet (Jensen, 2008) og fra tilgængeligt, publiceret litteratur (Collingwood 1979; Jensen & Skøtt 1980; Lomholdt & Rasmussen 1986; Lomholdt 1988).

I oversigten over fundne arter har jeg indført forslag til danske navne på de mest bemærkelsesværdige myrer. De anførte svenske navne er godkendt af "Kommittén för Svenska Djurnamn vid ArtDatabanken" (Douwes, 2008) og de nyligt publicerede forslag til norske navne (Kvamme & Wetås, 2010).

I valget af danske navne har jeg tilstræbt at give beskrivende navne og skelet meget til de svenske og norske navne, så der ikke er store uoverensstemmelser mellem de skandinaviske navne. Til en del myrer f.eks. mange stikmyrer (*Myrmica*) har jeg ikke foreslået et dansk navn, idet de ligner hinanden meget, og kan være vanskelige at kende fra hinanden.

De latinske navne i listen omfatter også ældre synonymmer, som er anvendt i den litteratur og databaser, som listen er baseret på. Det er på ingen måde en fuldstændig

fortegnelse over tidligere anvendte synonymer; – her kan der henvises til Kvamme og Wetås (2010), som har lavet en grundig beskrivelse og fortegnelse over norske myrer.

Artslisten er opdelt i forskellige kategorier:

1. Arter som lever frit i naturen
2. Arter som kun forekommer i opvarmede bygninger
3. Sporadisk forekomne arter

Arter som lever frit i naturen

I oversigten over fundne arter er antallet af fritlevende arter i Danmark 53, og i forhold til Collingwoods (1979) opgørelse er det en stigning på seks fritlevende arter inden for de sidste 30 år. Denne tilvækst skyldes taksonomiske ændringer; hvad der tidligere har været en art regnes i dag som flere, f.eks. er arterne *Lasius platythorax* Seifert, 1991 og *Lasius psammophilus* Seifert, 1992, er nu blevet erkendt som selvstændige arter.

Endvidere har der også været stor interesse for registrering af myrefaunaen, så nogle oversete arter er blevet fundet, f.eks. *Myrmica hirsuta* Elmes, 1978.

Måske har den stigende temperatur bevirket, at flere arter har kunnet etablere sig her i landet, f.eks. *Solenopsis fugax* (Latreille, 1798).

Antallet af fritlevende arter vil sandsynligvis stige, hvis der bliver foretaget mere intens indsamling. Formodentlig indeholder de eksisterende samlinger også oversete arter, fejlbestemte arter, eller arter der ikke var erkendt på bestemmelsestidspunktet, f. eks flere arter af *Tetramorium*

Arter som kun forekommer i opvarmede bygninger

Der er registreret ni arter, der er etableret i opvarmede bygninger, specielt væksthuse og zoologiske haver. Af disse indendørs arter er kun faraomyren *Monomorium pharaonis* (Linnaeus, 1758) udbredt i hele landet.

Hvorvidt de øvrige arter stadig forekommer i væksthuse og lignende er uvist. Med den store import af planter fra mange lande, vil der helt sikkert være en del arter, der midlertidigt etablerer sig i drivhuse og plantecentre, så denne kategori kan være vanskelig at adskille fra de sporadisk forekommende arter

Sporadisk forekommende arter

De sporadisk forekommende arter er myrer, som tilfældigt er indslæbt til landet med træ, fødevarer eller planter, men som ikke har etableret faste kolonier i Danmark. For de store myrer som *Camponotus* og *Oecophylla* ved man, at de ikke har etableret kolonier i Danmark. De små arter kan være vanskeligere at iagttage, og derfor kan det være vanskeligt at afgøre, om det er en sporadisk art. Hvis en art gentagne gange bliver iagttaget på den samme lokalitet, må den flyttes op til en af kategorierne med etablerede myrer.

Fejlagtigt registrerede arter

Under gennemgangen af de registrerede arter i Danmark er to tvivlsomme registreringer blevet undersøgt. Jeg omtaler disse arter her, idet det ofte er vanskeligt at få ældre fejlagtige registreringer fjernet fra litteraturen. Det kan ikke udelukkes, at der kan være fejlbestemte arter på listen, idet det ikke har været praktisk muligt at få alle arter verificeret hos specialister.

I Statens Naturhistoriske Museums og DanBif's oversigt over danske myrer (2009) var der registreret to fund af *Formica gagatoides* Ruzsky, 1904, som er en subarktisk art med

udbredelse fra Norge (Nord for 60°) til Sibirien. Fundene var fejlagtigt bestemte *Formica fusca* Linnaeus, 1758 (verificeret af T. Kvamme, Ås, Norge). Ligeledes har der i databasen i Fugle og Natur (2009) været opgivet fund af *Formica lusatica*, Seifert, 1997, som var fejlbestemte *Formica rufibarbis* Fabricius, 1793 (verificeret af B. Seifert, Görlitz, Tyskland).

Det Europæiske Miljø Agentur har opført *Dolichoderus quadripunctatus* (Linnaeus, 1771), *Formica gagatoides*, *Formica lemani* Bondroit, 1917, *Formica lusatica*, *Polyergus rufescens* (Latreille, 1798), *Tetramorium caldarium* (Roger, 1857) som fund fra Danmark, men oplysningerne er registreret som "tvivlsomme". Da der ikke er referencer til fundene, er de ikke medtaget i oversigten, og Det Europæiske Miljø Agentur er blevet anmodet om at fjerne registreringerne.

Sammenlignet med vore nabolande, er den danske myrefauna, som man kan forvente. De største diversiteter af myrer træffes under varmere klimaforhold, og hvor klimaet er kontinentalt. Det er derfor ikke underligt, at myrefaunaen i Danmark kun omfatter 53 fritlevende arter, hvilket er lavt i forhold til vores sydlige og østlige nabolande. Den tyske myrefauna omfatter 111 arter (Seifert, 2001), og i Douwes (2008) og "Myrstadens" lister over svenske myrer er der opført 81 arter inklusive de indendørslevende arter. Det store antal arter skyldes fortrinsvis faunaen på Øland og Gotland. Derimod er den britiske fauna kun på 48 arter (Skinner og Allen, 1996) og Norge har 54 arter (Kvamme og Wetås 2010).

Artslister har det med at blive forældede, inden de udgives. Jeg håber, at interessen for myrefaunaen forsat vil være stor, og at den vil medføre, at der snart kan tilføjes nye arter til denne liste og eventuelt foreslås danske navne til nogle af de unavngivne myrer.

Tak

Mange personer har bidraget med oplysninger til oversigt over den danske myre fauna. Speciel tak til Jørn Bittcher som har bidraget væsentligt med kommentarer og oplysninger om klassifikationen af flere arter. Endvidere har lektor Lars Vilhelmsen Zoologisk Museum, Statens Naturhistoriske Museum og leder af DanBif Isabel Calabulg været til stor hjælp med oplysningerne fra Zoologisk Museums samlinger. Fritidspædagog Rune Larsen, Fensmark har bidraget med forslag til danske navne, forskningschef Karl-Martin Vagn Jensen har suppleret med indberetninger til Skadedyrlaboratoriet og post doc. András Tartally, Biologisk Institut, Københavns Universitet har bidraget med oplysninger om indslæbte arter. Til verificering af tvivlsomme arter har jeg fået hjælp fra Graham Elmes UK, Bernhard Seifert, Görlitz, Tyskland; og med Torstein Kvamme, Ås, Norge har jeg yderligere haft en nyttig korrespondance vedrørende danske og norske navne.

Litteratur

- Bittcher, J., 2011. A population of the red ant *Myrmica vandeli* (Bondroit, 1920) (Hymenoptera: Formicidae) found in Denmark. Ent. Meddr. XXXXXXXX.
- Collingwood, C. A., 1979. The Formicidae (Hymenoptera) of Fenoscandia and Denmark. – Entomologica Scandinavica 8: 174 pp.
- DanBif, 2009. Danish Biodiversity Information facility. <http://pythonprovider.danbif.dk/repository/collection049424/resource942604/folder330022/index.html>.
- Douwes, P., 2008. Svenska myror. ArtDatabanken, SLU. http://www.artdata.slu.se/svenskaartprojekt/Beslut_artnamn/Myror_ANTAGNA_081007.xls.
- Elmes, G. W., 2008. CEH Dorset, Winfrith Technology Centre, Winfrith Newburg, Dorchester, Dorset DT2 8ZD, United Kingdom. Personlige oplysninger.
- GBIF, 2009. Global Biodiversity Information Facility, <http://www.gbif.org/>.
- Jensen T. & Skøtt Chr., 1980. Danske Myrer. – *Natur og museum* 20 nr 1, 32 pp.
- Jensen, K-M V., 2008. Danmarks Jordbrugs Forskning Skadedyrlaboratoriet, Personlige oplysninger.

- Kvamme T. & Wetås Å., 2010. Revidert liste over Norske maur – Inkludert dialektiske navn og forslag til nye norske navn og forslag til norske navn. Norsk institutt for skog og landskap, Ås. 127 pp.
- Larsson, S. G. 1943. Myrer. – *Danmarks Fauna*. 43: 190 pp.
- Lomholdt, O. & N. Rasmussen. 1986. Tyvemyren *Diplorhoptum fugax* (Latreille, 1798) fundet i Danmark (Hymenoptera, Formicidae). – *Entomologiske Meddelelser* 53: 111-12.
- Lomholdt, O. 1988. Myrerne *Oecophylla smaragdina* (Fabricius, 1775) og *Camponotus vagus* (Scopoli, 1763) fundet i Danmark. – *Entomologiske Meddelelser* 56: 72.
- Larsen, R., 2009. Fugle og Natur. <http://fugleognatur.dk>.
- Myrstad, 2010. <http://myrstad.egensajt.se/board/diskussionstrad-artlista-svenska-myrer-t114-20.html>.
- Seifert, B., 2001. In: Dathe, H., H., Taeger, A & Blank, S. (Hrsg.): *Entomofauna Germanica 4. Verzeichnis der Hautflügler Deutschlands*. – *Entomologische Nachrichten und Berichte*. Beiheft 7 (2001): 1-180. Dresden.
- Skinner, G. J. & Allen, G. W., 1996. *Ants. Naturalists' Handbooks* 24 :
- Tartally, A., 2010. Biologisk Institut, Københavns Universitet, Personlige oplysninger.
- Zoologisk Museums, Københavns Universitet, 2009. <http://www.zmuc.dk/EntoWeb/collections-databaser/Hymenoptera/Hymenoptera.htm>).

Tabel 1. Oversigt over myrer fundet i Danmark. Alle arter er angivet med latinske navne samt de synonymer, som er benyttet i de anvendte kilder. De danske navne er fra 1) *Danmarks Fauna* (Larsson 1943): **DF**, 2) *Natur og Museum* (Jensen og Skøtt 1980): **NM**, 3) Hjemmesiden *Fugle og Natur* (2009): **FN**, 4) samt foreslåede nye navne: **Nyt navn**. De norske navne er fra Kvamme og Wetås (2010), og de svenske fra Douwes (2008). Det er angivet hvor myrerne er registreret. Andre kilder: Ref. 1 (Lomholdt & Rasmussen 1986), Ref. 2 (Lomholdt 1988), Ref. 3 (Elmes 2008), Ref. 4 (Jensen 2008), Ref. 5 (Larsen 2009), Ref.6 (Tartally 2010), Ref.7 (Bittcher2011).

Table 1. Checklist of the Danish ants is separated in three categories: **A**. Naturally occurring species. **B**. Species only found in heated buildings. **C**. sporadic found and established colonies. All species are shown with their Latin name and the synonyms, which have been used in the references. The Danish names are from: 1) *Danmarks Fauna* (Larsson 1943): **DF**, 2) *Natur og Museum* (Jensen og Skøtt 1980): **NM**, 3) The homepage *Fugle og Natur* (2009): **FN**, 4) and the proposed new name: **Nyt navn**. The Norwegian names are from Kvamme and Wetås (2010), and the Swedish names from Douwes (2008). Finally, it is shown from where the information is recorded. Other sources: Ref. 1 (Lomholdt & Rasmussen 1986), Ref. 2 (Lomholdt 1988), Ref. 3 (Elmes 2008), Ref. 4 (Jensen 2008), Ref. 5 (Larsen 2009), Ref.6 (Tartally 2010), Ref.7 (Bittcher2011).

Myrer fundet i Danmark

Art	Danske navne	Norske navne	Svenske navne	Findes på Zool Mus	Collingwood, (1979)	Andre kilder
A: Arter der lever frit i naturen						
<i>Anergates atratulus</i> (Schenck, 1852)			Gökmyra	X	X	
<i>Camponotus herculeanus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Herkulesmyre</i> (DF)	Vanlig stokkmaur	Hushästmyra	X	X	
<i>Camponotus ligniperda</i> (Latreille, 1802)	<i>Kæmpemyre</i> (J&S)	Varmekjær stokkmaur	Jordhästmyra	X	X	
<i>Solenopsis fugax</i> (Latreille, 1798) (<i>Diplorhoptrum fugax</i> (Latreille, 1798))	<i>Tyvemyre</i> (DF)		Tjuvmyra	X		Ref 1
<i>Formica aquilonia</i> Yarrow, 1955	<i>Nordlig skovmyre</i> (Nyt navn)	Nordlig skogmaur	Nordskogsmyra		X	
<i>Formica picea</i> Nylander, 1846 (<i>Formica transcaucasica</i> Nasonov, 1889)	<i>Mosemyre</i> (DF)	Myrsauemaur	Vitmossemyra	X	X	
<i>Formica cinerea</i> Mayr, 1853	<i>Grå klitmyre</i> (J&S)	Hårete sauemaur	Gråmyra	X	X	
<i>Formica cunicularia</i> Latreille, 1798	<i>Brun slavemyre</i> (Nyt navn)		Brun slavmyra	X	X	
<i>Formica exsecta</i> Nylander, 1846	<i>Rød hedemyre</i> (Nyt navn)	Vanlig kløfthodemaur	Hårig hedmyra	X	X	
<i>Formica foreli</i> Emery, 1909			Matt hedmyra		X	
<i>Formica forsslundi</i> Lohmander, 1949			Mindre hedmyra	X	X	
<i>Formica fusca</i> Linnaeus, 1758	<i>Sort slavemyre</i> (DF)	Varmekjæs sauemaur	Svart slavemyra	X	X	
<i>Formica lugubris</i> Zetterstedt, 1838		Ingen forslag	Hårig skovmyra	X		
<i>Formica polyctena</i> Förster, 1850	<i>Lille skovmyre</i> (Nyt navn)	Ingen forslag	Kal skogmyra	X	X	
<i>Formica pratensis</i> Retzius, 1783 (<i>Formica nigricans</i> Emery, 1909)	<i>Hede skovmyre</i> (Nyt navn)	Ingen forslag	Ängsmyra	X	X	
<i>Formica pressilabris</i> Nylander, 1846		Ingen forslag	Blank hedmyra	X	X	
<i>Formica rufa</i> Linnaeus, 1761	<i>Rød skovmyre</i> (DF)	Rød skogmaur	Röd skogmyra	X	X	
<i>Formica rufibarbis</i> Fabricius, 1793	<i>Rød slavemyre</i> (DF)	Rødlig sauemaur	Rød slavmyra	X	X	
<i>Formica sanguinea</i> Latreille, 1798	<i>Blodrød rovmyre</i> (DF)	Blodrød slæveholdermaur	Blodröd rövarmyra	X	X	
<i>Formica truncorum</i> Fabricius, 1804 (<i>Formica truncicola</i> Nylander, 1846)	<i>Stubmyre</i> (DF)	Lyshodet skogmaur	Stubbmyra	X	X	
<i>Formica uralensis</i> Ruzsky, 1895	<i>Uralmyre</i> (FN)	Sorthodet skogmaur	Uralmyra	X	X	
<i>Formicoxenus nitidulus</i> (Nylander, 1846)	<i>Blank gæstemyre</i> (DF)	Gjestemaur	Gästmyra	X	X	
<i>Harpagoxenus sublaevis</i> (Nylander, 1849)	<i>Røvermyre</i> (Nyt navn)	Røvermaur	Rostbrun rövarmyra	X	X	
<i>Hypoponera punctatissima</i> (Roger, 1859) (<i>Ponera punctatissima</i> Roger, 1859)	<i>Kompostmyre</i> (Nyt navn)	Kompostmaur	Kompostmyra	X	X	
<i>Lasius alienus</i> (Förster, 1850)	<i>Hedemyre</i> (J&S)		Hedjordsmyra	X	X	
<i>Lasius brunneus</i> (Latreille, 1798)	<i>Brun træmyre</i> (Nyt navn)	Brun tremaur	Brun trämyra	X	X	
<i>Lasius flavus</i> (Fabricius, 1781)	<i>Gul engmyre</i>	Gul engmaur	Gul tuvmyra	X	X	
<i>Lasius fuliginosus</i> (Latreille, 1798)	<i>Orangemyre</i>	Blanksvart tremaur	Blanksvart trämyra	X	X	
<i>Lasius meridionalis</i> (Bondroit, 1919) (<i>Lasius rabaudi</i> (Bondroit, 1917))		Gul sandengmaur	Kustjordmyra	X	X	
<i>Lasius mixtus</i> (Nylander, 1846)		Gul fuktengmaur	Vinterjordmyra	X	X	
<i>Lasius niger</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Sort havemyre</i> (FN)	Sukkermaur	Trägårdsmyra	X	X	
<i>Lasius platythorax</i> Seifert 1991		Tvilling sukkermaur	Skogsjordmyra			Ref 5
<i>Lasius psammophilus</i> Seifert, 1992	<i>Sandjordsmyre</i> (Nyt navn)	Sørlig sandmaur	Sandjordmyra	X		
<i>Lasius umbratus</i> (Nylander, 1846)	<i>Gul jordmyre</i> (Nyt navn)	Ingen forslag	Ängsjordmyra	X	X	

<i>Leptothorax acervorum</i> (Fabricius, 1793)	Barkmyre (Nyt navn)	Vanlig smalmaur	Hårig smalmyra	X	X	
<i>Leptothorax muscorum</i> (Nylander, 1846)		Ingen forslag	Tallsmalmyra	X	X	
<i>Temnothorax interruptus</i> (Schenck, 1852) (<i>Leptothorax interruptus</i> (Schenck, 1852))			Hedsmalmyra	X		
<i>Temnothorax nylanderi</i> (Förster, 1850) (<i>Leptothorax nylanderi</i> (Förster, 1850))						
<i>Temnothorax tuberum</i> (Fabricius, 1775) (<i>Leptothorax tuberum</i> (Fabricius, 1775))		Mørkhodet smalmaur	Mørkhuvad smalmyra	X	X	
<i>Myrmecina graminicola</i> (Latreille, 1802)		Tregmaur	Trögmyra		X	
<i>Myrmica gallieni</i> Bondroit, 1920			Strandrödmyra	X	X	
<i>Myrmica hirsuta</i> Elmes, 1978			Hårig rödmyra			Ref 3
<i>Myrmica lobicornis</i> Nylander, 1846	Mørk stikmyre	Mørk eitermaur	Mørk rödmyra	X	X	
<i>Myrmica rubra</i> (Linnaeus, 1758) (<i>Myrmica laevinidis</i> , Nylander, 1846)	Korttornet stikmyre (Nyt navn)	Hageeitermaur	Trädgårdsrödmyra	X	X	
<i>Myrmica ruginodis</i> Nylander, 1846	Almindelig stikmyre (FN)	Vanlig eitermaur	Skogsrödmyra	X	X	
<i>Myrmica rugulosa</i> Nylander, 1849	Sandstikmyre (Nyt navn)	Sandeitermaur	Sandrödmyra	X	X	
<i>Myrmica sabuleti</i> Meinert, 1861	Hedestikmyre (Nyt navn)	ingen forslag	Hedrödmyre	X	X	
<i>Myrmica scabrinodis</i> Nylander, 1846	Engstikmyre (Nyt navn)	Myreitemaur	Ångsrödmyra	X	X	
<i>Myrmica schencki</i> Emery, 1895	Tragtstikmyre (Nyt Navn)	Schencks eitermaur	Fältrödmyra	X	X	
<i>Myrmica specioides</i> Bondroit, 1918) (<i>Myrmica bessarabica</i> Nasonov, 1889)			Dynrödmyra	X	X	
<i>Myrmica sulcinadis</i> Nylander, 1846	Stor stikmyre (Nyt navn)	Ribbeitemaur	Större rödmyra	X	X	
<i>Myrmica vandeli</i> (Bondroit, 1920)						Ref7
<i>Stenamamma debile</i> (Förster, 1850) (<i>Stenamamma westwoodii</i> Westwood, 1840)	Skyggemyre (Nyt navn)	Skyggemaur	Skuggmyra		X	
<i>Tetramorium caespitum</i> (Linnaeus, 1758)	Græstøvsmyre (DF)	Mørk sandmaur	Græstøvsmyra	X	X	
B: Kun i opvarmede bygninger						
<i>Monomorium pharaonis</i> (Linnaeus, 1758)	Faraomyre (DF)	Faraomaur	Faraomyra	X	X	
<i>Pheidole anastasioi</i> Emery, 1896				X		
<i>Pheidole pallidula</i> (Nylander, 1849)						Ref 6
<i>Pheidole punctatissima</i> Mayr, 1870				X		
<i>Ponera coarctata</i> (Latreille, 1802)				X		
<i>Solenopsis</i> sp.						Ref 6
<i>Technomyrmex albipes</i> (Smith, 1861)	Hvidfodet myre			X		
<i>Technomyrmex vitiensis</i> Mann, 1921						Ref 6
<i>Tetramorium simillima</i> (Smith, 1851)				X		
C: Sporadisk indslæbt-ikke etableret						
<i>Camponotus vagus</i> (Scopoli 1763)			Sothästmyra			Ref 2
<i>Camponotus truncatus</i> (Spinola, 1808)				X		
<i>Crematogaster scutellaris</i> (Olivier, 1792)				X		
<i>Oecophylla smaragdina</i> (Fabricius, 1775)	Vævermyre					Ref 2
<i>Paratrechina viridula</i> (Nylander, 1864)			Hårig vækthusmyra	X		
<i>Paratrechina longicornis</i> Latreille, 1802			Slank vækthusmyra			Ref 4
<i>Pheidole megacephala</i> (Fabricius, 1773)	Lille brandmyre				X	
<i>Tapinoma melanocephalum</i> (Fabricius, 1793)			Mindre husmyra			Ref 4